

RECERQUES

LLEIDATANES - II

Diversos autors

Diversos autors

Recerques Lleidatanes - II

Publicacions de
Grup d'Intercanvis de Recerques
de les
Terres Lleidatanes

1980

1980

1980

1980

Dipòsit Legal: L. 259 de 1980

A. G. CAMPS

Sant Eloi, 2

TÀRREGA

1980

Mapa arqueològic de la Vall de La Femosa

PRESENTACIÓ

La vall que ha format el riuet de la Femosa (de la qual hem encetat aquest treball de síntesi del seu poblament prehistòric) és una vall ampla vorejada d'altiplans de poca elevació on hi sobresurten els tossals que, de Juneda fins al Segre, no arriben mai als 300 metres d'alçària sobre el nivell del mar. La Femosa, com a riu, comença a agafar aquest nom prop de les Borges Blanques, on arreplega l'aigua que baixa pels barrancs (de diferents noms) que vénen dels límits de l'Urgell i de la Conca de Barberà. Passa pels termes de les Borges, Juneda, Puigverd de Lleida, Artesa de Lleida i desaigua al Segre, entre Lleida i Albatàrrec.

La vall de la Femosa, per la seva situació, ha estat, de sempre, un lloc de pas de les comarques mediterrànies cap a l'interior (des de la via de Tarraco a Ilerda, dels romans, fins a la moderna autopista de l'Ebre, els camins s'estiren vora del riu, d'Est a Oest) per un altre costat el Segre ha estat camí obligat de Nord a Sud. Amb la qual cosa hem de creure que els pobles que habitaven prop de la Femosa entraven molt aviat en contacte amb totes les modes i avenços culturals que s'anaven introduint al país, sobretot des del Neolític, no perdurant-hi, doncs, velles cultures.

Després de molts anys de fer-hi prospeccions, sobretot de Juneda fins al terme de Lleida, hi hem pogut localitzar un nombre important de jaciments arqueològics, els quals ens permeten estudiar força bé les cultures que al pas dels anys han anat deixant llur rastre d'assentament en aquesta vall, des dels temps del Paleolític Inferior fins al canvi d'era.

El present treball el vam enllestir per a llegir-lo en la II.^a TROBADA D'ESTUDIOSOS DE LES TERRES DE LLEIDA que es va celebrar a Artesa de Lleida el dia 10 d'octubre de 1976. Ara, però, i abans de publi-

car-lo, ens ha semblat bé de fer-hi una revisió, perquè noves troballes, per un costat, i excavacions fetes prop d'aquesta zona, per un altre, han posat més en clar la sempre difícil interpretació d'uns materials arreplegats en superfície i mancats, per tant, d'un context arqueològic que ajudi a la seva datació. En general, però, la nostra primera interpretació era força acostada a la que avui presentem. D'antuvi aquest treball l'iniciàvem al Neolític, perquè del Paleolític ja n'havíem publicat un treball. Tanmateix, degut a alguns materials recuperats últimament, ens ha semblat d'afegir-hi, dins d'aquests fulls, alguna cosa sobre el Paleolític, tant més quan es nota, dia rera dia, un creixent interès per l'estudi d'aquesta llarguíssima i fosca etapa de la història de l'home.

En escriure aquest treball no hem volgut allargar-nos gaire, fent comparacions dels materials que ens han ajudat a fer l'estudi amb materials d'altres indrets per fer aproximar cronologies (més o menys acceptades dins del món de la prehistòria), sinó que hem volgut només enquadrar les restes arqueològiques dins de l'època on creiem que pertanyen. Els dibuixos, amb els quals acompanyem aquest curt treball, de les peces més representatives de cada època, parlen prou clar de l'evolució cultural dels diferents pobles que s'han succeït al país a través del temps per a que, ara, a nosaltres ens calgui fer-ne cap comentari. I per un altre costat no pretenem res més, amb aquest treball, que ajudar a fer conèixer, des d'una petita contrada, el poblament prehistòric de Catalunya.

A cap dels jaciments d'aquesta vall, si exceptuem el poblat ibèric de Margalef i el camp d'urnes de la Pena, s'hi han fet excavacions oficials. Tots els materials estudiats aquí, doncs, provenen de prospeccions o d'alguna cata feta per nosaltres mateixos. En cap poblat s'hi han fet cates estratigràfiques, i al de Margalef no s'ha baixat més avall d'un estrat que correspon a finals del segle III abans de Crist.

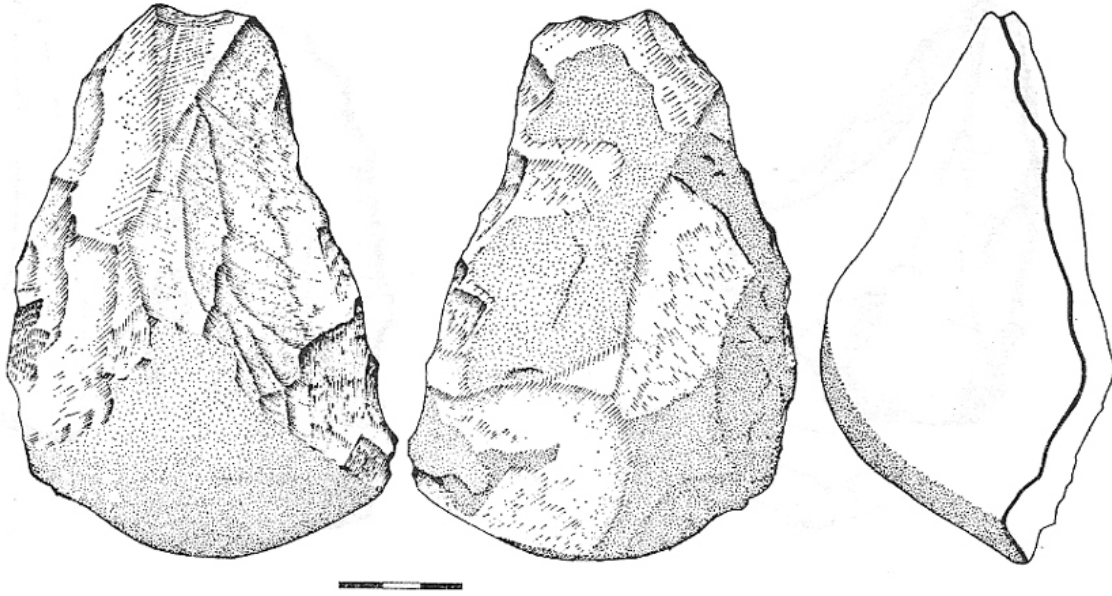

Figura 1

EL PALEOLÍTIC

L'estudi del Paleolític, a Catalunya, ha estat marcat sempre per una falta absoluta d'interès; només del Paleolític Superior se n'havien fet alguns estudis. Aquesta mateixa manca d'interès feia creure que a Catalunya el Paleolític Inferior era inexistent i que el Paleolític Mig, representat per la cultura mosteriana, era només localitzable en uns punts molt determinats del nostre territori.

Seguint aquests criteris, les nostres prospeccions sempre eren encaminades a localitzar algun poblat amb ceràmica (del tipus que fos) o algun «taller de sílex a l'aire lliure». Va fer falta tenir uns quants d'aquests «tallers» localitzats (tant a la vall de la Femosa com a la vall del riu Set) per a adonar-nos que hi havia una diferència substancial en la tipologia de les peces que surten en aquests clàssics «tallers de sílex a l'aire lliure» i les que trobàvem a les terrasses de la Femosa. Per això vam començar a pensar que en aquesta vall que estudiem hi havia Paleolític. Amb aquest convenciment vam començar a explorar sistemàticament les terrasses del riu. Els resultats no es van fer esperar; i el 1976 vam editar un opuscle, amb el títol de «EL PALEOLÍTIC A LA VALL DE LA FEMOSA», en el qual donàvem a conèixer els sílexs més interessants de la indústria mosteriana d'aquesta zona. Junt amb els sílexs publicàvem els dibuixos d'uns còdols tallats que sospitàvem que pertanyien al Paleolític Inferior, encara que aquests còdols sortien junt amb els sílexs mosterians.

Darrerament hem localitzat un jaciment, del qual hem recuperat poques peces, on els còdols no van acompanyats de sílex. Deixant de

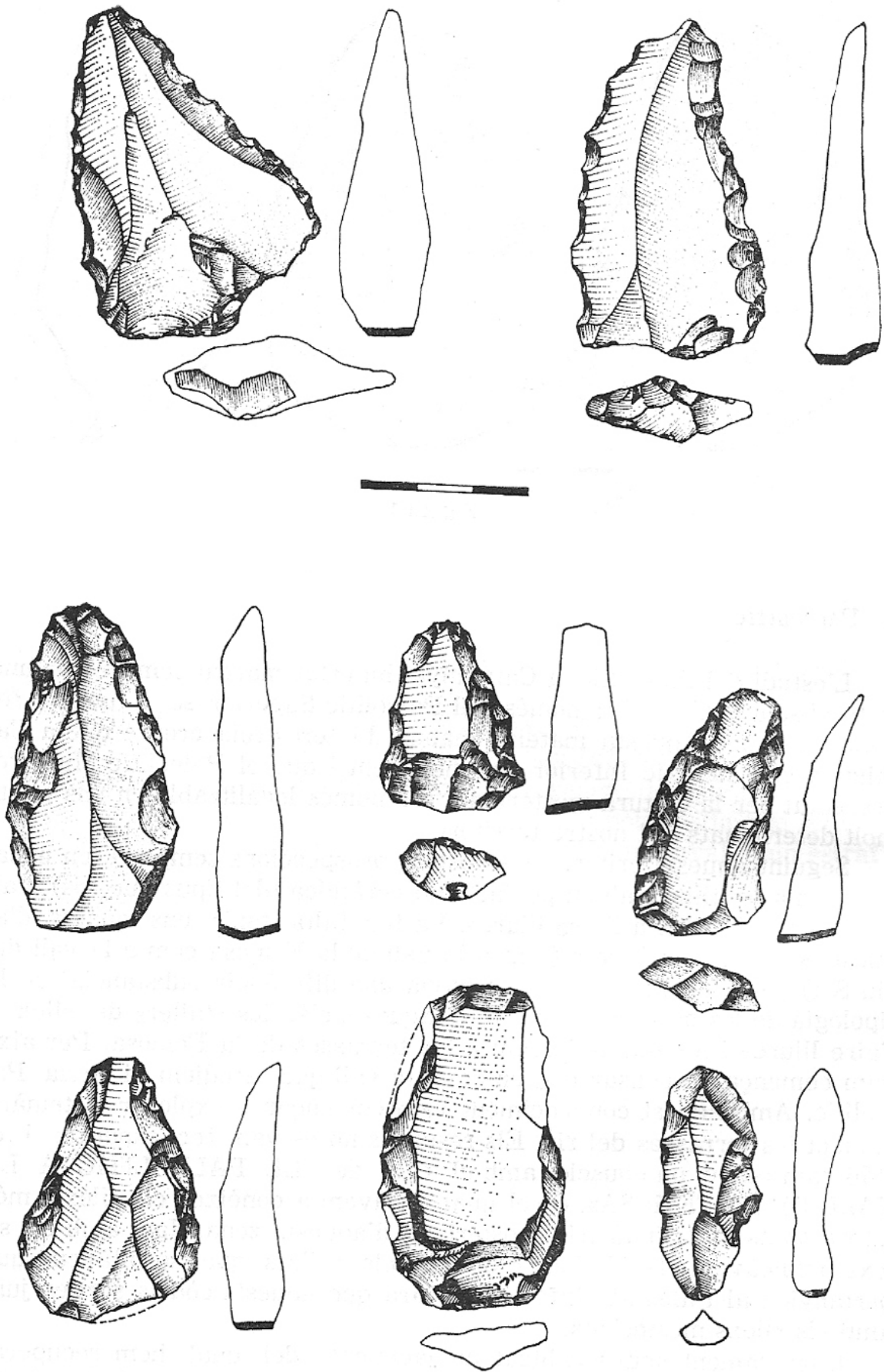
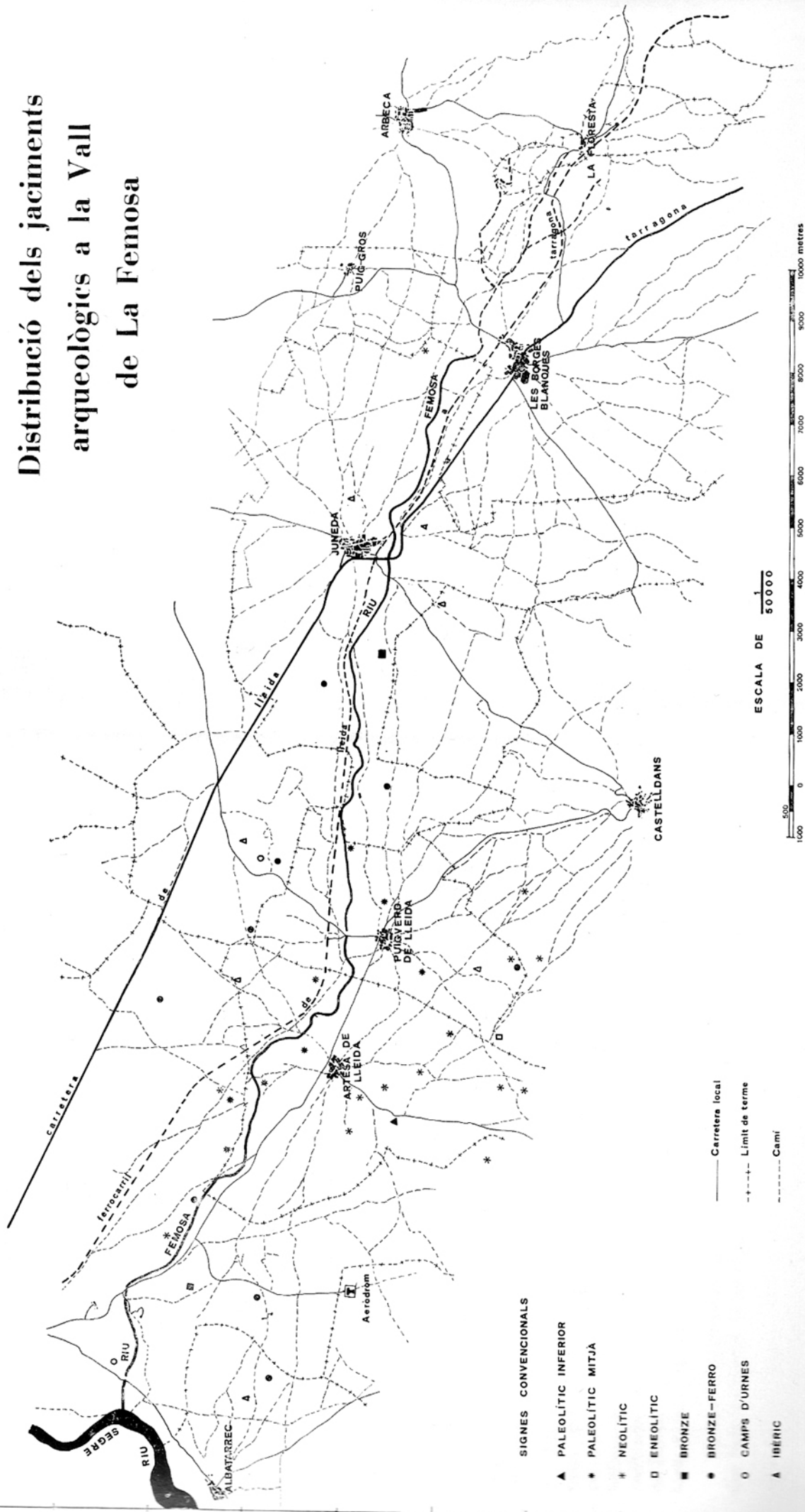

Figura 2

Distribució dels jaciments arqueològics a la Vall de La Femosa

SIGNES CONVENCIONALS

- ▲ PALEOLÍTIC INFERIOR
 - * PALEOLÍTIC MITJÀ
 - NEOLÍTIC
 - ENEOLÍTIC
 - BRONZE
 - BRONZE-FERRO
 - CAMPS D'URNES
 - △ IBÈRIC
- Carretera local
 - - - - - Limit de terme
 - - - - - Camí

ESCALA DE 1/50000

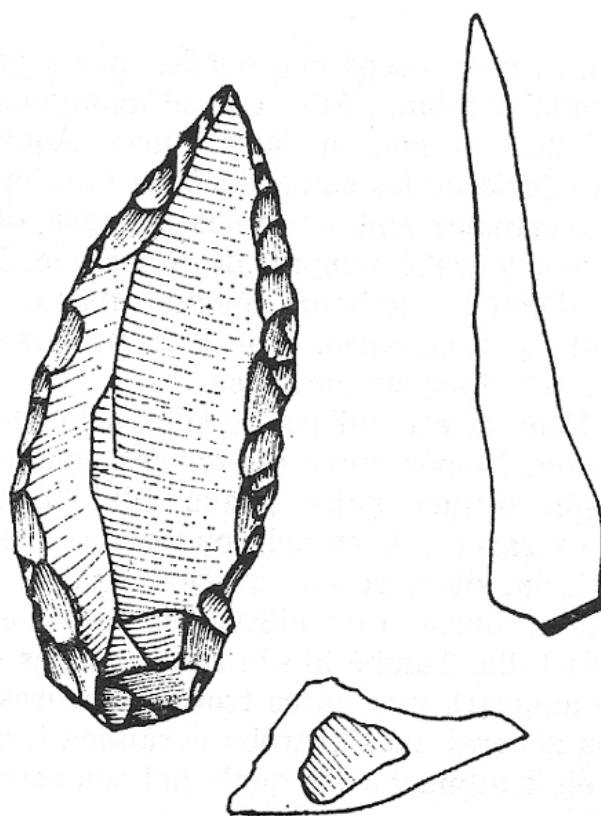

Figura 3

banda que la indústria del Paleolític Mig no es troba mai en terrasses tan altes, aquests còdols són de molt clara factura Axeliana. Amb aquest jaciment i els còdols trobats a les terrasses més baixes, ja podem parlar amb certesa de que, a la vall de la Femosa, hi ha indústries pertanyents al Paleolític Inferior (*figura n.º 1*).

Del Paleolític Mig només ens caldrà dir, a part del que ja hem insinuat, que la indústria mosteriana de la vall de la Femosa es caracteritza pel seu tipisme i per la bona qualitat dels materials emprats, i per la bellesa de les seves peces. A part d'això, cal dir que aquesta l'hem localitzada en unes deu terrasses prop del riu, des de Juneda fins al terme de Lleida, i que, només en el jaciment de les Fonts, termes de Lleida-Artesa, hi hem recuperat més de 700 peces (*figura n.º 2*).

No tenim assenyalat cap jaciment del Paleolític Superior; però, sí que hem recuperat peces aïllades que s'hi poden relacionar (*figura n.º 3*).

Un dels problemes més foscos que queden per a resoldre, dins del camp de l'arqueologia catalana, és el que el malaguanyat Salvador Vilaseca anomena «Tallers de sílex a l'aire lliure». Aquests «tallers» que es coneixen en la majoria de les comarques de Catalunya, i que ningú mai no ha intentat d'estudiar amb una mica de rigor, degut potser a què els seus materials són, gairebé sempre, de superfície. Miquel Terradell, per aquesta manca d'estudi que hem esmentat abans, en el seu llibre «Les arrels de Catalunya», en parlar d'aquests «tallers», els inclou al capítol que anomena: «les èpoques incertes».

A la vall de la Femosa els «tallers de sílex a l'aire lliure» hi surten amb molta freqüència. Només entre els termes municipals d'Artesa i Puigverd, que no són termes gaire grans, n'hi tenim localitzats 10. Aquests jaciments es caracteritzen pels materials, que, com és lògic, són, en la seva majoria, sílex, peces tallades (fulles, retocades o no, gratadors, perforadors, burins i els clàssics microlits en forma de mitja lluna) o el rebuig de talla. També hi són freqüents les destrals de pedra polida, encara que aquestes mai no es troben senceres. En aquests «tallers», com a norma general, no s'hi troba ceràmica i, quan hi surt, sempre són molt pocs els fragments, els quals pel seu estat de conservació, no es poden identificar.

Com que aquests «tallers de sílex a l'aire lliure», pel nombre de jaciments localitzats, representen el testimoni arqueològic més important de la vall de la Femosa, cal que hi dediquem una mica d'atenció.

En aquesta vall els tallers que se troben són més aviat pobres. Hem d'adonar-nos que ací no hi ha sílex com a matèria prima per a fer les peces, i, degut a això, aquestes són de mida petita, tret de comptades excepcions, per aprofitar al màxim el material. En alguns tallers hi hem trobat les peces justes per a poder-los classificar com a «tallers»; a d'altres, però, com als de la Serra (SERRA-A) al terme de Puigverd, — l'extensió on afloren els materials sobrepasa les dues hectàrees de terreny—, hi hem recuperat més d'un miler de sílexs, entre peces retocades, esclats i rebuig de talla. Els materials d'aquest jaciment són els típics que trobem en els altres tallers (*figures n.º 4 i 5*).

Si ens fixem en els llocs triats pels homes dels «tallers», per emplaçar els seus poblats o campaments, veurem que es tracta d'una gent poc preocupada per la defensa dels seus poblats. Els seus hàbitats els trobarem a les terrasses prop del riu i als altiplans que voregen la vall; no els trobarem mai dalt dels tossals, —aquests no seran aprofitats per a bastir-hi poblats, fins en èpoques posteriors—.

Els que ens movem en el camp de l'arqueologia, en aquesta contrada, ens adonem que tants jaciments d'una mateixa cultura en una zona tant petita com la que estudiem, no poden ésser coetanis tot i que ha de tractar-se d'una mateixa gent. La cultura d'aquest poble que avui co-

neixem amb el nom de «tallers de sílex a l'aire lliure» ha de sortir d'un vell fons Mesolític, —fins i tot moltes de les seves peces recorden les indústries del Paleolític Superior—. Perduren en el país sense grans canvis, però incorporant poc a poc, en el seu viure, tot allò que els arriba de més enllà del seu món.

Encara que sortís del Mesolític, els «tallers de sílex a l'aire lliure», els hem de considerar Neolítics, en la seva majoria, i que van perdent força d'una manera progressiva fins a l'Eneolític, on ja desapareixen engolits per les noves cultures que arriben al país.

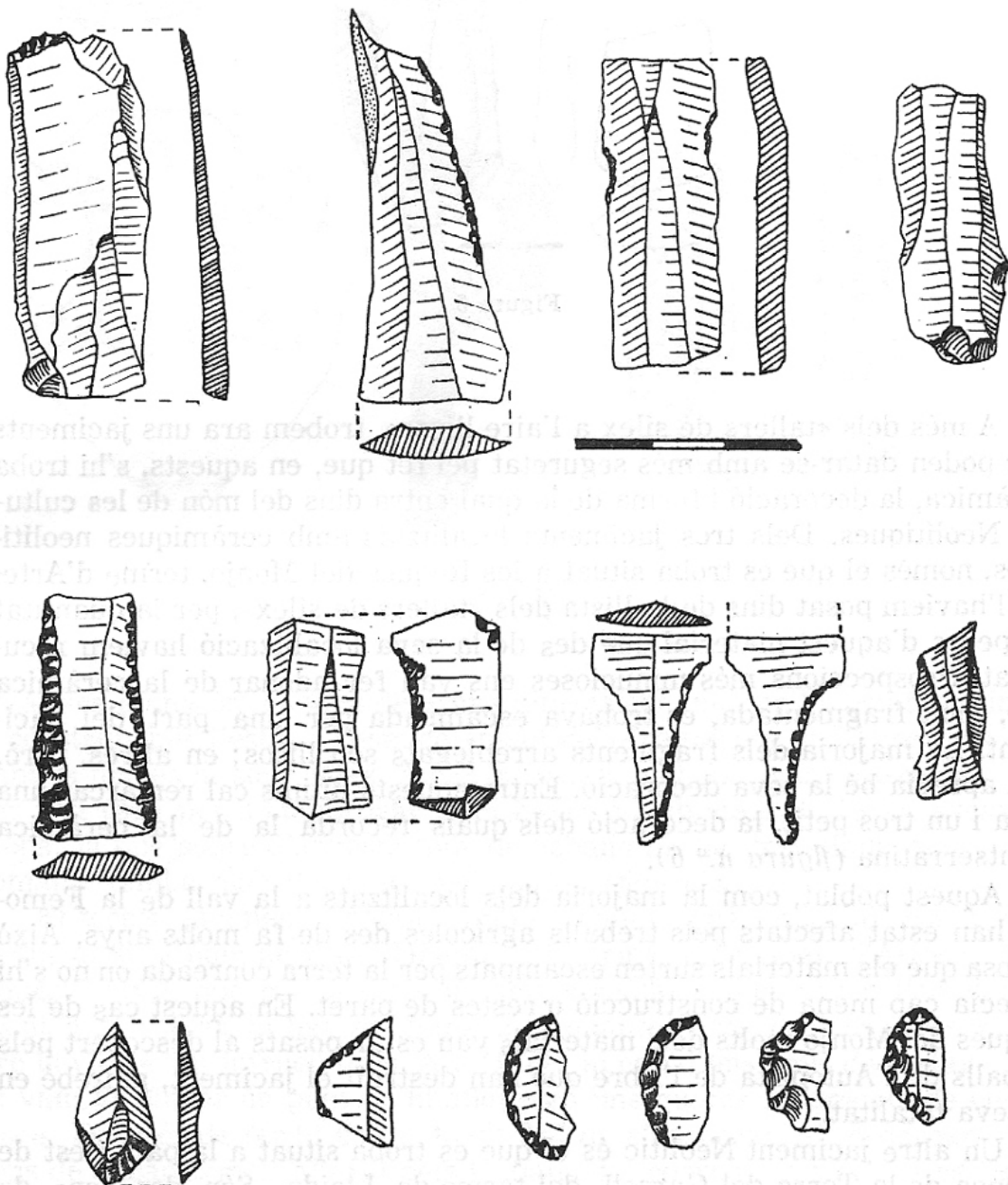

Figura 4

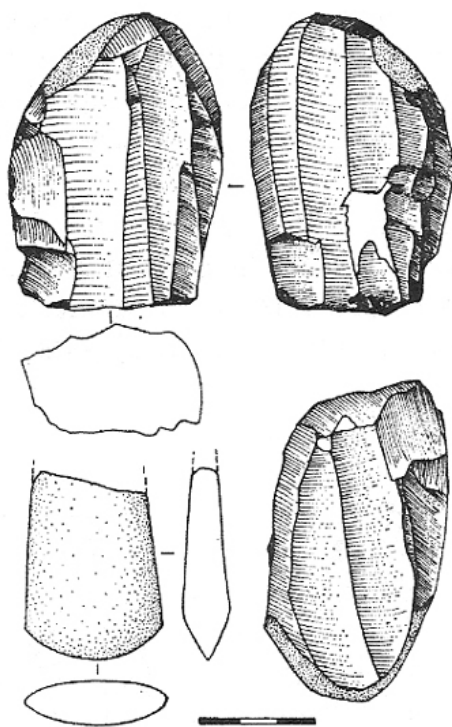

Figura 5

A més dels «tallers de sílex a l'aire lliure», trobem ara uns jaciments que poden datar-se amb més seguretat pel fet que, en aquests, s'hi troba ceràmica, la decoració i forma de la qual entra dins del món de les cultures Neolítiques. Dels tres jaciments localitzats amb ceràmiques neolítiques, només el que es troba situat a les Roques del Monjo, terme d'Artesa, l'havíem posat dins de la llista dels «tallers de sílex», per la quantitat de peces d'aquest material que des de la seva localització havíem recuperat. Prospeccions més minucioses ens van fer adonar de la ceràmica que, molt fragmentada, es trobava escampada per una part del jaciment. La majoria dels fragments arreplegats són llisos; en altres, però, s'hi aprecia bé la seva decoració. Entre aquests últims cal remarcar una ansa i un tros petit, la decoració dels quals recorda la de la ceràmica montserratina (*figura n.º 6*).

Aquest poblat, com la majoria dels localitzats a la vall de la Femosa, han estat afectats pels treballs agrícoles des de fa molts anys. Això suposa que els materials surten escampats per la terra conreada on no s'hi aprecia cap mena de construcció o restes de paret. En aquest cas de les Roques del Monjo molts dels materials van estar posats al descobert pels treballs de l'Autopista de l'Ebre que han destruït el jaciment, gairebé en la seva totalitat.

Un altre jaciment Neolític és el que es troba situat a la part Oest de la finca de la Torre del Garrell, del terme de Lleida. Són dos fons de cabana, en un dels quals hi sortí, barrejats amb els sílex, fragments de

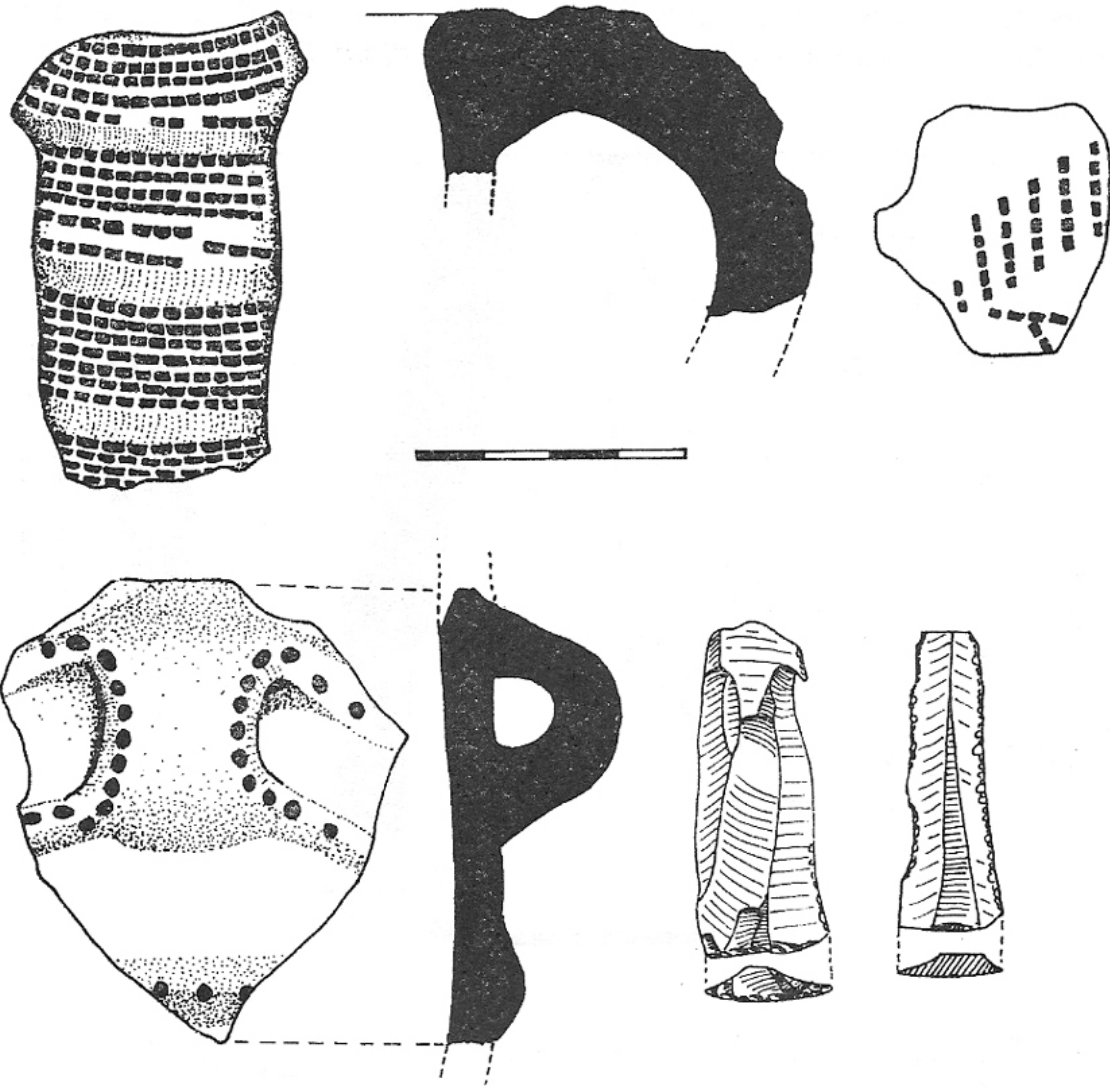

Figura 6

ceràmica d'una única peça de grans dimensions, que no ha estat possible reconstruir per l'estat i l'esmicolament dels fragments. A l'altre fons de cabana només hi sortí sílex. Aquests fons de cabana van aparéixer en fer una rasa per a comprovar si hi havia possibilitats de fer-hi excavacions, ja que sobre d'aquests fons de cabana hi ha instal·lada una vila romana, també molt destruïda pel conreu (*figura n.º 7*).

El tercer jaciment Neolític, amb ceràmica, està situat al tossal conegut amb el nom de «la Planeta», al terme municipal d'Artesa. En aquest tossal, que per la seva situació semblava idoni per a l'emplaçament d'un poblat, hi havíem fetes unes quantes prospeccions, però sempre havien estat infructuoses. Ara (1979), al cap d'uns anys de restar erm hi vam localitzar un punt on hi afloraven uns quants fragments de ceràmica. Després de fer-hi una cata de 3x3 m. s'ha posat al descobert un fons de cabana, molt alterat pels treballs del conreu, on s'hi han recuperat fragments de ceràmica pertanyents, almenys, a tres peces, uns

quants ganivets de sílex i bocins d'altres, trinxats pel foc, i una destal de pedra polida en molt bon estat (*figures n.º 8, 9 i 10*)

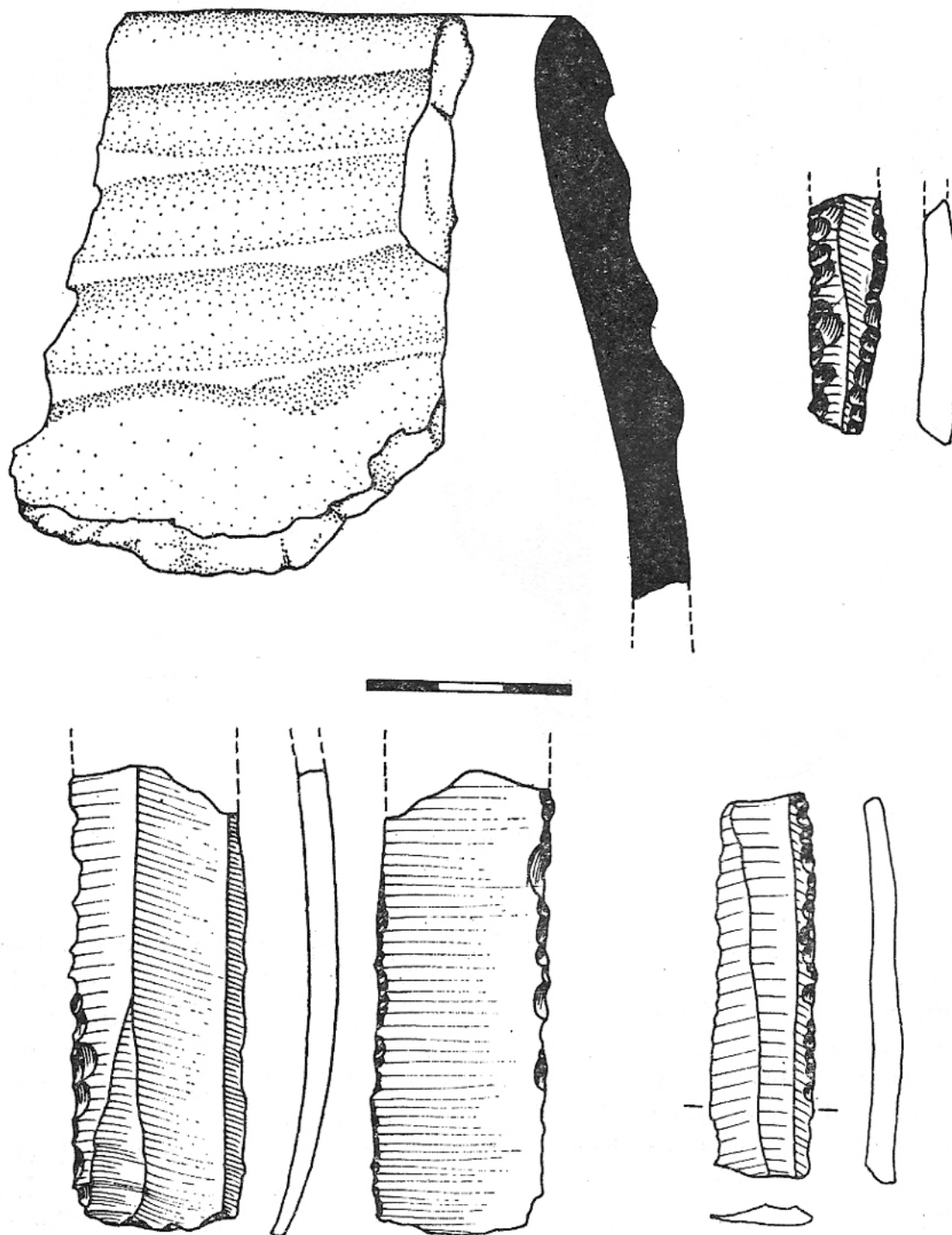

Figura 7

Del Neolític, tardà, conegut com a Neolític Català o de Sepulcres de Fossa, a la vall de la Femosa només coneixem les notícies, llegides en

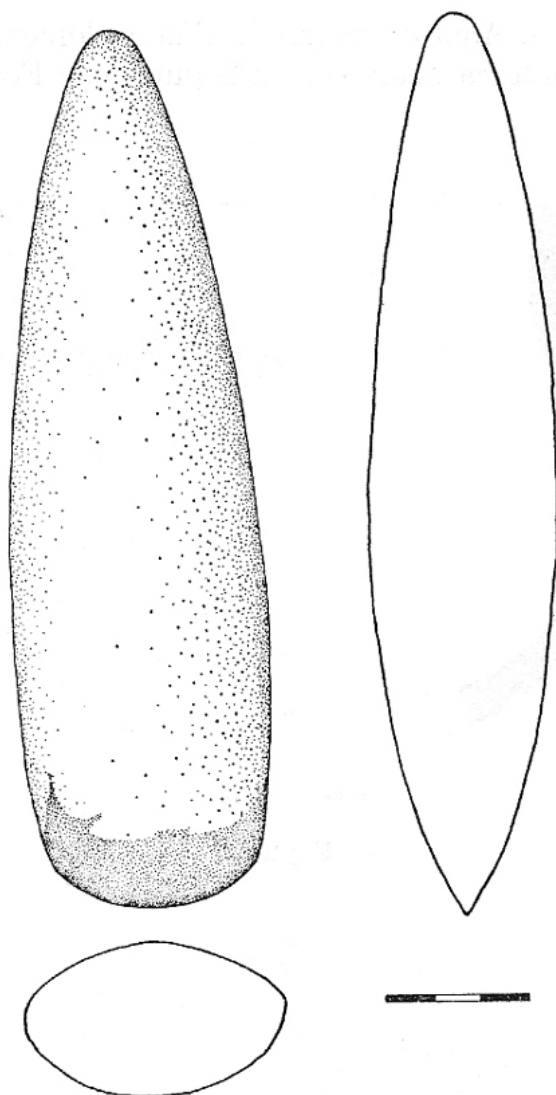

Figura 8

diferents publicacions, d'uns enterraments d'aquest tipus que fa anys van aparéixer a les Borges Blanques. Nosaltres no coneixem els materials que hi van sortir ni si l'estudi d'aquests ha estat mai publicat. En un «taller de sílex a l'aire lliure», que es troba situat entre el terme de les Borges i el de Puiggròs, hi vàrem arreplegar un fragment de braçallet de peduncle, detall únic en un d'aquests «tallers» de la comarca, que ens el faria emparentar amb aquesta mena d'enterraments.

Un altre fet, més distanciat, que també es podria relacionar amb els Sepulcres de Fossa, és una sepultura feta amb lloses, que va estar destruïda al fer unes nivellacions de terreny a la partida de Grealó, terme de Lleida, on hi havia un únic esquelet. Nosaltres no vam poder estudiar-la, però molt prop hi vam arreplegar una punta triangular que és prò-

pia d'aquesta cultura. Aquesta punta és l'únic element que ens fa suposar que aquesta sepultura podia ser un Sepulcre de Fossa (*figura n.º 11*).

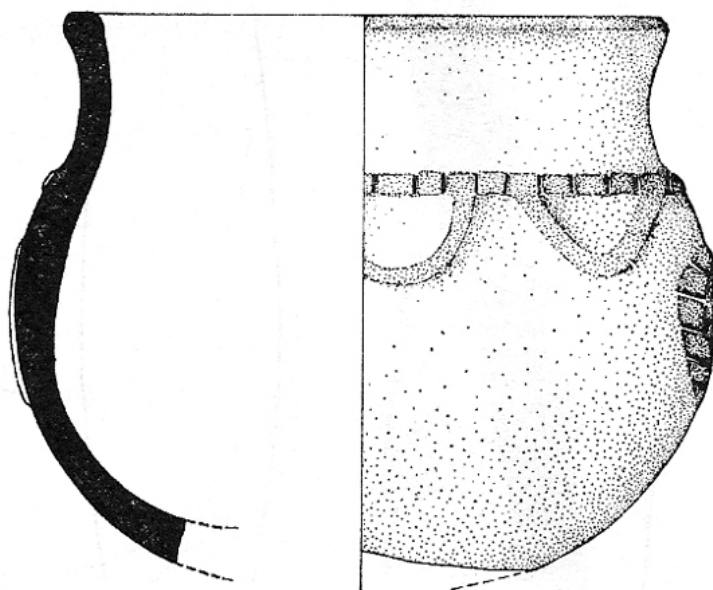

Figura 9

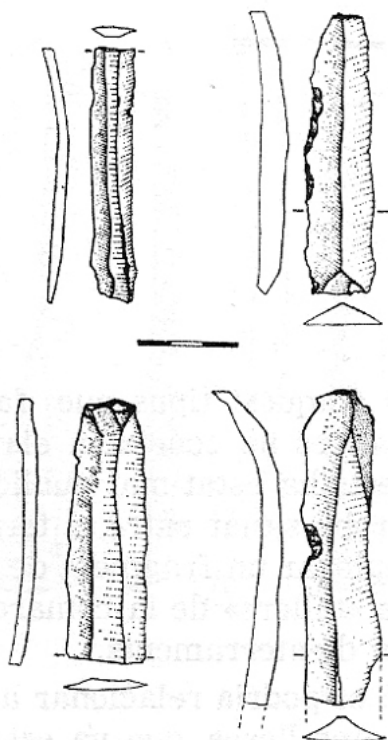

Figura 10

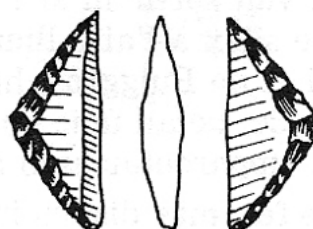

Figura 11

ENEOLÍTIC

Aquesta etapa de transició del Neolític cap a les cultures dels metalls, que es caracteritza, principalment, pels seus enterraments col·lectius ja siguin en megalits o en coves, és pràcticament inexistent a la vall de la Femosa. Ací no hi ha megalits, ni coves de cap mena, i tant una cosa com l'altra sembla normal que sigui així; les coves no són pròpies de les comarques planes, com els megalits que, fins ara, no s'han trobat mai en aitals zones. D'aquesta manera no sabem si la gent d'aquesta vall segueix practicant el ritus d'enterrament en fosses individuals o si, algun moment, adopta els ritus dels enterraments col·lectius. Dels primers només se n'ha trobat a les Borges i, dels altres, ni ací ni prop d'ací se n'ha trobat cap.

Un únic jaciment podem assenyalar com a pertanyent a aquesta època en tota aquesta zona que estudiem; és el que es troba situat a les Roques del Valent, al terme municipal de Castellldans, als límits d'aquest amb el de Puigverd i el d'Artesa. Els materials recuperats en aquest

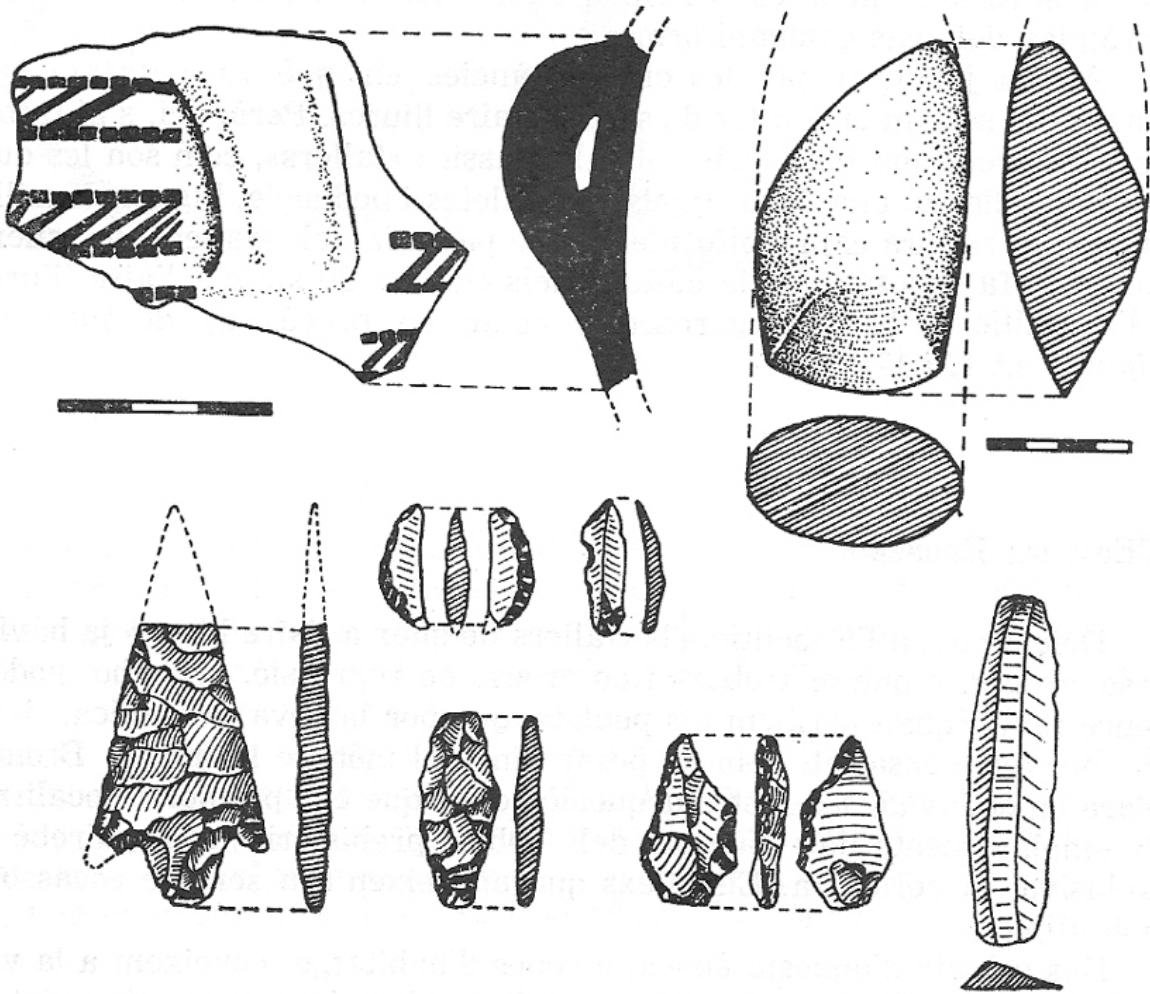

Figura 12

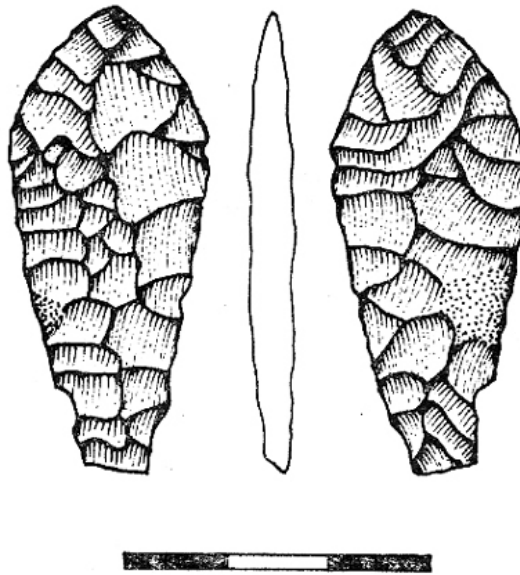

Figura 13

punt són, en la seva majoria, lítics, tret d'un fragment de ceràmica que, per la seva decoració, es pot emparentar molt bé amb la del món de la ceràmica del «vas campaniforme».

Aquest jaciment, per les circumstàncies en què es presenta, pot classificar-se com un «taller de sílex a l'aire lliure». Però, ací, s'hi troben algunes peces que són inexistents als clàssics «tallers», com són les dues puntes de fletxa, una de les quals, amb aletes i peduncle, lliga molt millor dins de la cultura campaniforme que no pas a la dels «tallers de sílex». Això ens fa suposar que la cultura dels «tallers de sílex a l'aire lliure», a l'Eneolític, ja han desaparegut o estan en procés de desaparèixer (*figures n.º 12 i 13*).

L'EDAT DEL BRONZE

Dèiem que, a l'Eneolític, els «tallers de sílex a l'aire lliure» ja havien desaparegut, o que es trobaven en procés de regressió, això ho podem veure millor quan arribem als poblats, que per la seva ceràmica, i no pas per altra cosa, els hem de posar dins del món de l'Edat de Bronze. D'ara en endavant les restes arqueològiques que ens permeten localitzar els emplaçaments dels hàbitats dels pobles prehistòrics són, gairebé en exclusiva, la ceràmica. Els sílexs que apareixen són sempre escassos i molt atípics.

Dos poblats d'aquesta època, o zones d'habitatge, coneixem a la vall de la Femosa. Els dos estan situats en llocs plans i semblen més aviat de fons de cabana que veritables poblats, ja que l'extensió que ocupen és

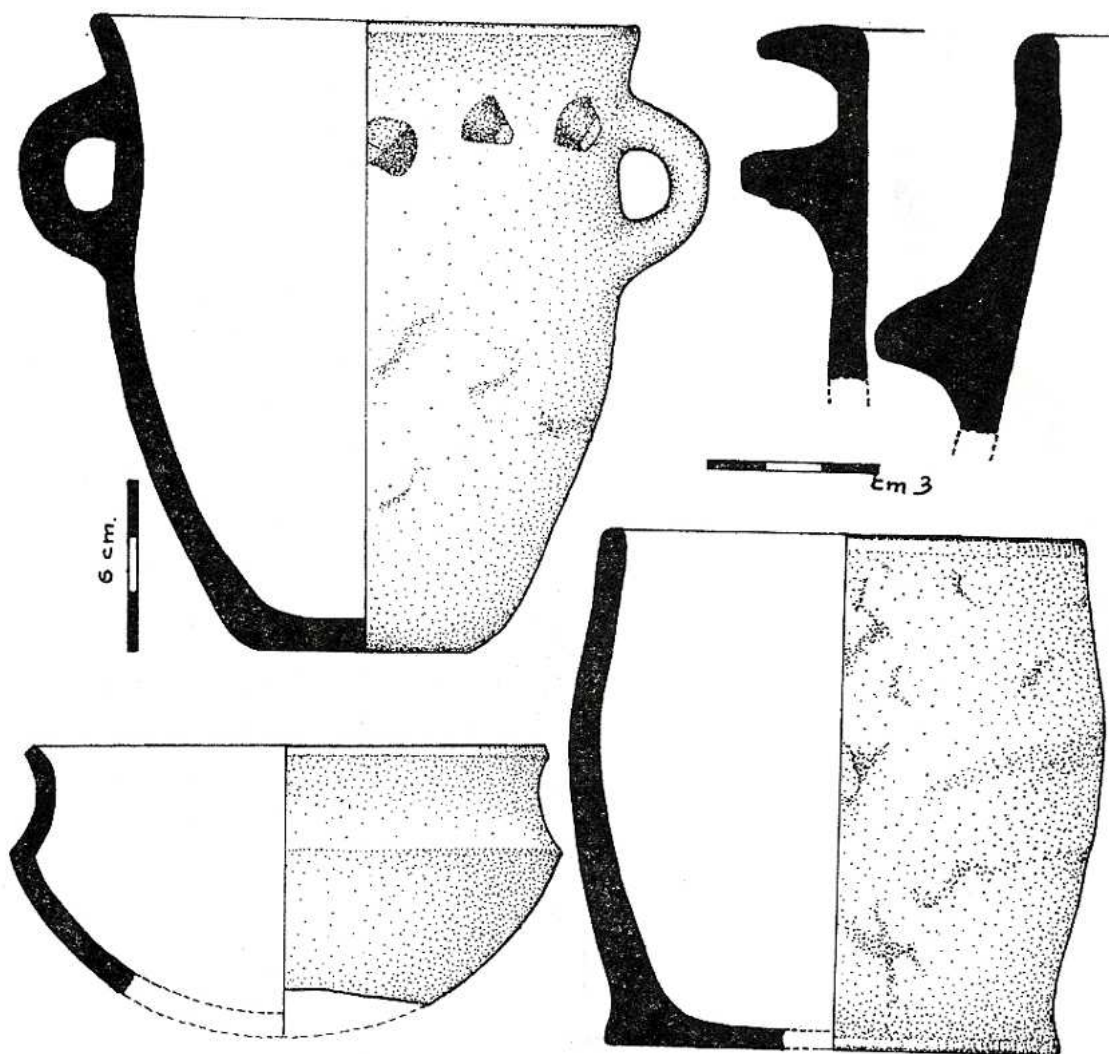

Figura 14

considerable. L'un, el més important, es troba situat al despoblat de Momferri, del terme de Juneda; l'altre és a la torre Pujol, del terme de Lleida, prop de la carretera que va de Lleida a Castelldans. Els dos estan molt afectats pels treballs agrícoles; les nivellacions i les rases per entubar ramals de reg han deixat al descobert les restes dels fons de cabana. Les ceràmiques recollides són molt semblants als dos poblats, però el situat a Momferri, per la seva gran extensió, —més de 5 hectàrees—, i els treballs periòdics de nivellació, i per la nostra periòdica constant visita, la ceràmica arreplegada supera, de molt, a la de la torre Pujol, tant en quantitat com en qualitat (*figures n.º 14 i 15*).

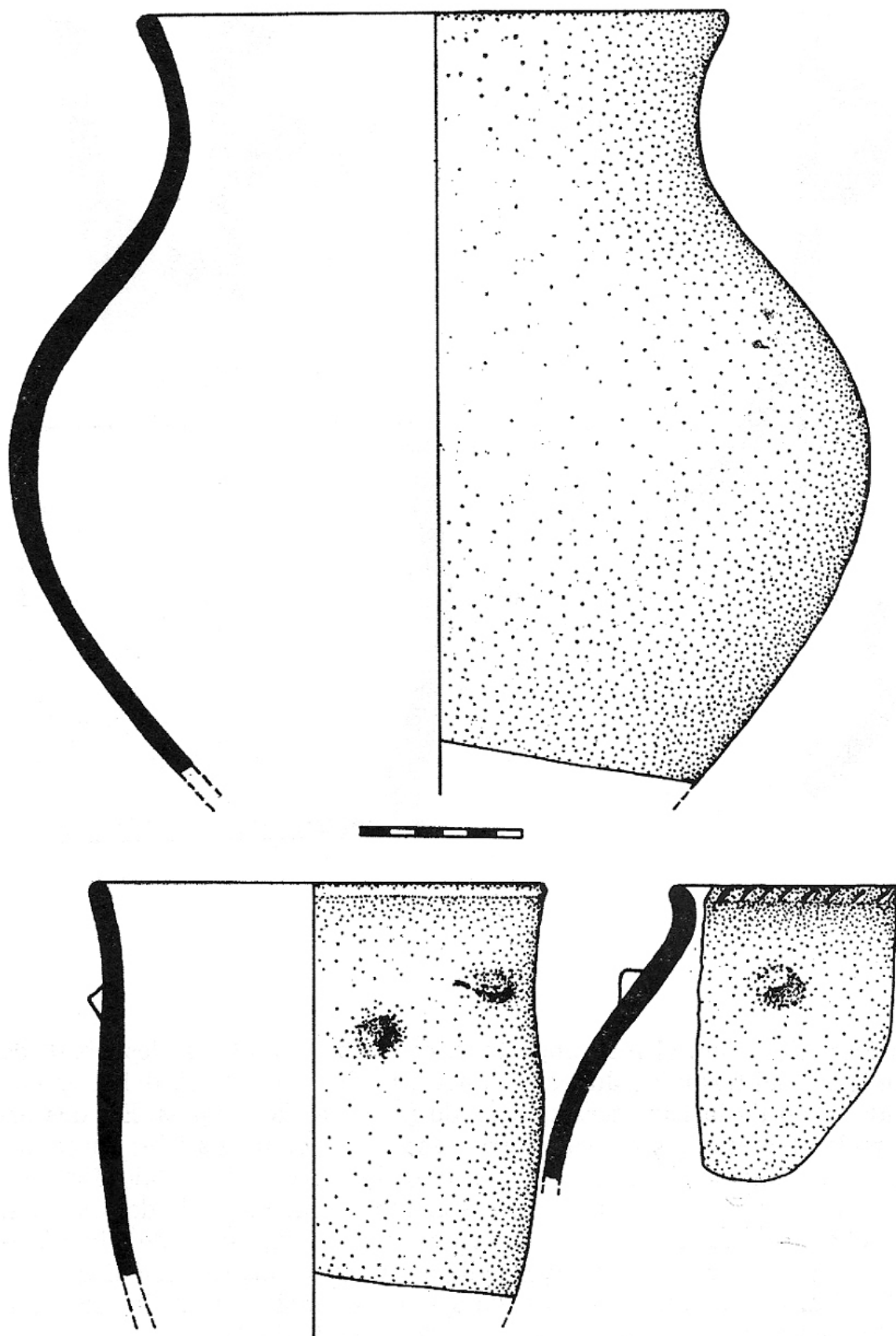

Figura 15

EL BRONZE FINAL-FERRO

Quan vam llegir aquest treball, en la II.^a Trobada d'Estudiosos de les Terres de Lleida, teníem fet l'estudi del Bronze Final separat de l'Edat del Ferro, perquè creíem que els elements ceràmics que teníem formaven part de dues cultures diferents: per un costat l'ansa d'apèndix de botó i per l'altre la típica ceràmica Hallstàtica, amb acanalat. Excavacions fetes al poblat de Genó, Aitona, per J. L. Maya posen de manifest que aquests dos tipus de ceràmica són d'un mateix moment. El mateix vam poder comprovar en una cata realitzada en un poblat del Bronze Final, prop del Cogul. Per aquest motiu hem volgut resumir en un sol capítol el Bronze Final i la primera Edat del Ferro.

Els testimonis arqueològics que denuncien l'emplaçament d'un poblat d'aquesta època ens parlen d'una dotzena de punts d'assentament, des del terme de Juneda fins al de Lleida. En cap d'aquests jaciments, si exceptuem el camp d'urnes de la Pena, s'hi han fet excavacions. Hem de parlar, només, de materials recuperats en superfície o que han sortit en petites cates fetes per nosaltres.

D'entre els materials no ceràmics recuperats que cal esmentar, deixant de banda els bronzes que surten dins les urnes cineràries de la Pena, són una punta de bronze procedent de la Serra, terme de Puigverd, i dues tapes de motllo de fundició de la Pena IV, terme de Puigverd, en les quals s'hi veu marcat la d'una destal, en una, i la d'un ganivet, en l'altra.

De la ceràmica cal remarcar l'ansa d'apèndix de botó que es troba en gairebé tots els poblats d'aquesta època i la ceràmica amb acanalats,

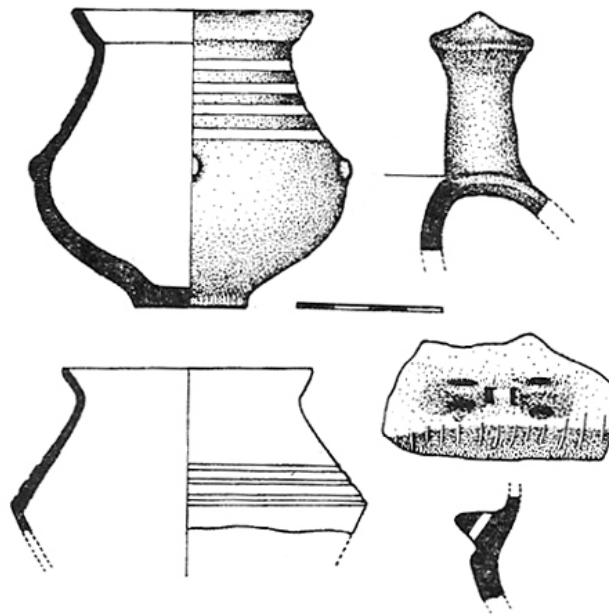

Figura 16

entre la més típica. Com a més freqüent, però, trobem la decorada amb cordons i mugrons (figures n.º 16 i 17).

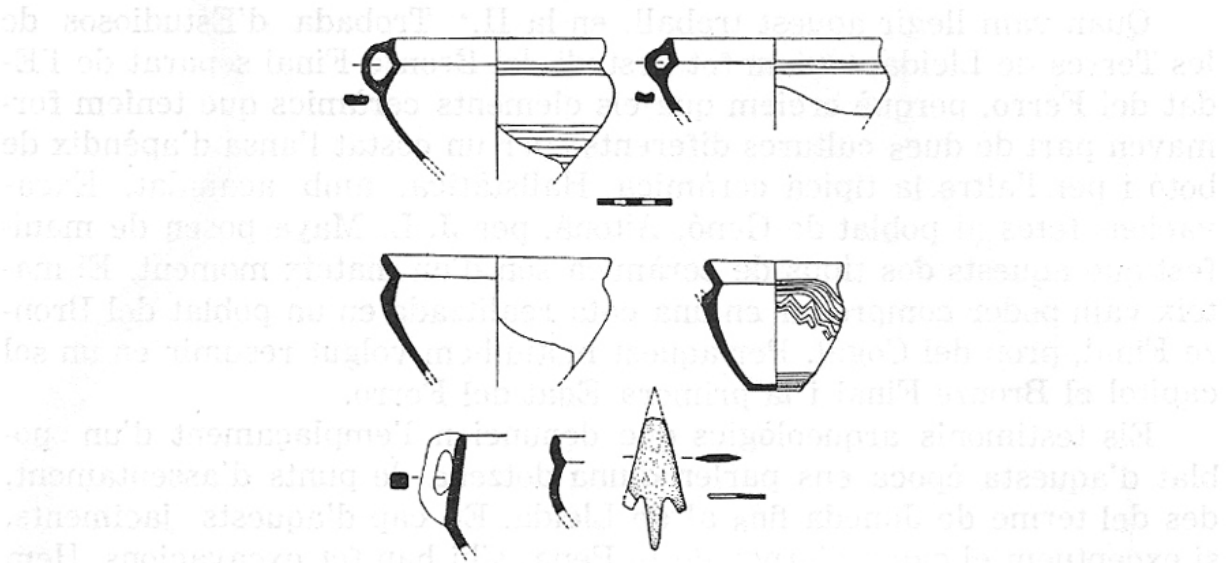

Figura 17

Cal fer menció, a més, que a la vall de la Femosa es coneix l'emplaçament de dos camps d'urnes. L'un conegut de fa molt temps, amb el nom de «camp d'urnes de la Femosa», situat a la partida d'aquest nom

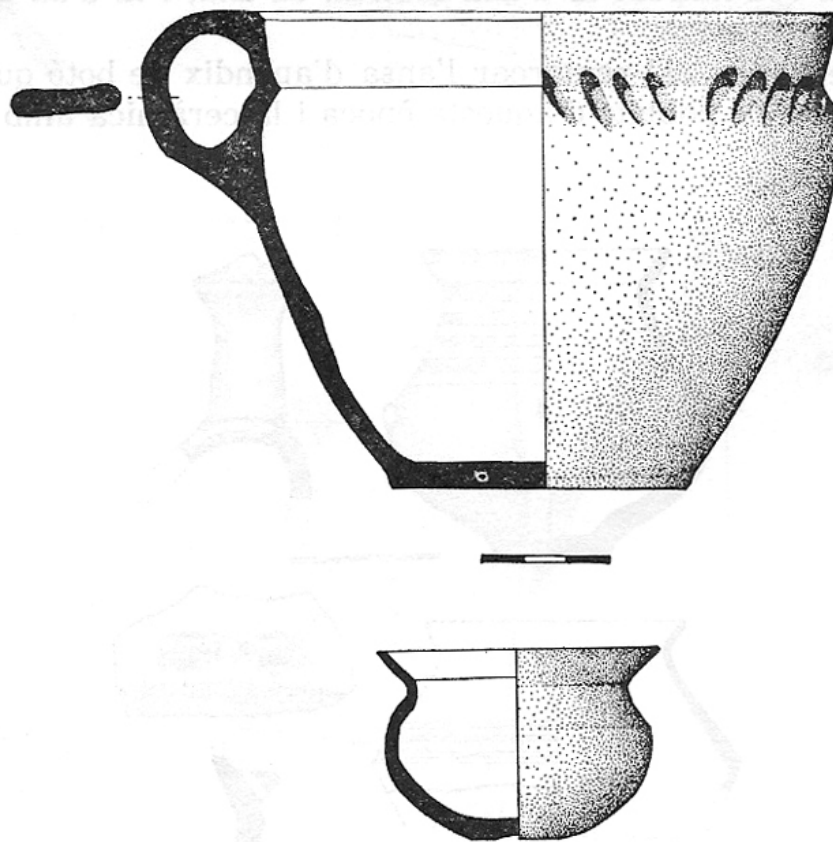

Figura 18

al terme de Lleida; està destruït totalment. L'altre, és el ja mencionat de la Pena (Pena II), al terme de Torregrossa, i al costat mateix d'un poblat del Bronze-Ferro; es troba afectat pels treballs agrícoles. Al camp d'urnes de la Pena, però, s'hi han recuperat més de 40 urnes i s'hi han fet excavacions (*figures n.º 18 i 19, urnes més típiques de la Pena*).

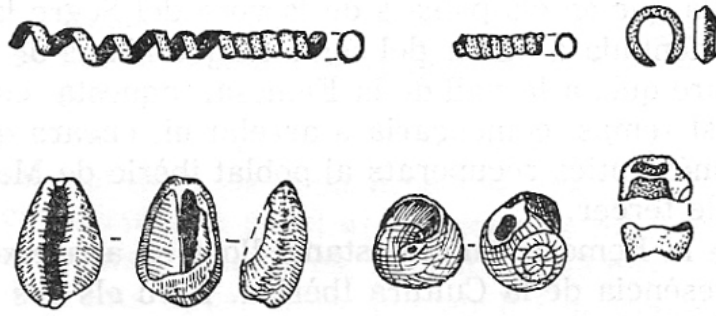
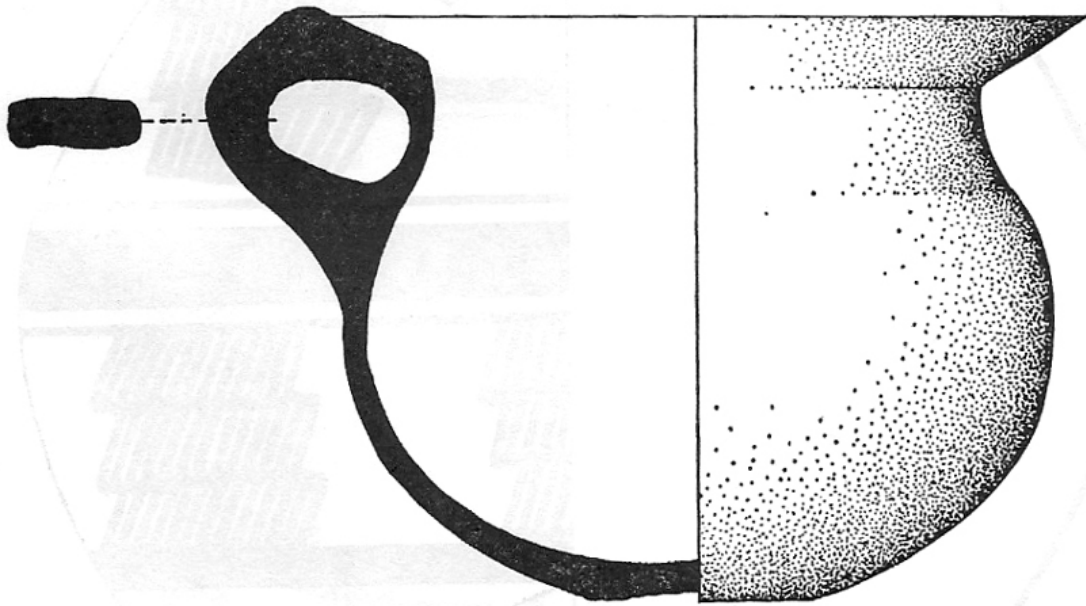

Figura 19

"Urnas típiques de la Pena"

LA CULTURA IBÈRICA

I, per acabar aquest treball sobre el poblament prehistòric a la vall de la Femosa, cal parlar, encara que sigui de passada, de la Cultura Ibèrica. D'aquesta cultura que, com totes les altres de les quals hem anat parlant, se'n pot constatar molt bé la seva presència a les terres de la Femosa, encara que no sapiguem res de quan i com va començar a influir-hi. Sembla que en els poblats de la vora del Segre la Cultura Ibèrica ja és documentada a partir del segle cinquè abans de Crist. Es això que ens fa creure que, a la vall de la Femosa, aquesta cultura, més o menys en aquest temps, començaria a arrelar-hi, encara que, per ara, els documents més antics recuperats al poblat ibèric de Margalef són de mitjans del segle tercer.

A la vall de la Femosa tenim bastants llocs on apareixen restes materials de la presència de la Cultura Ibèrica. Però els dos llocs més im-

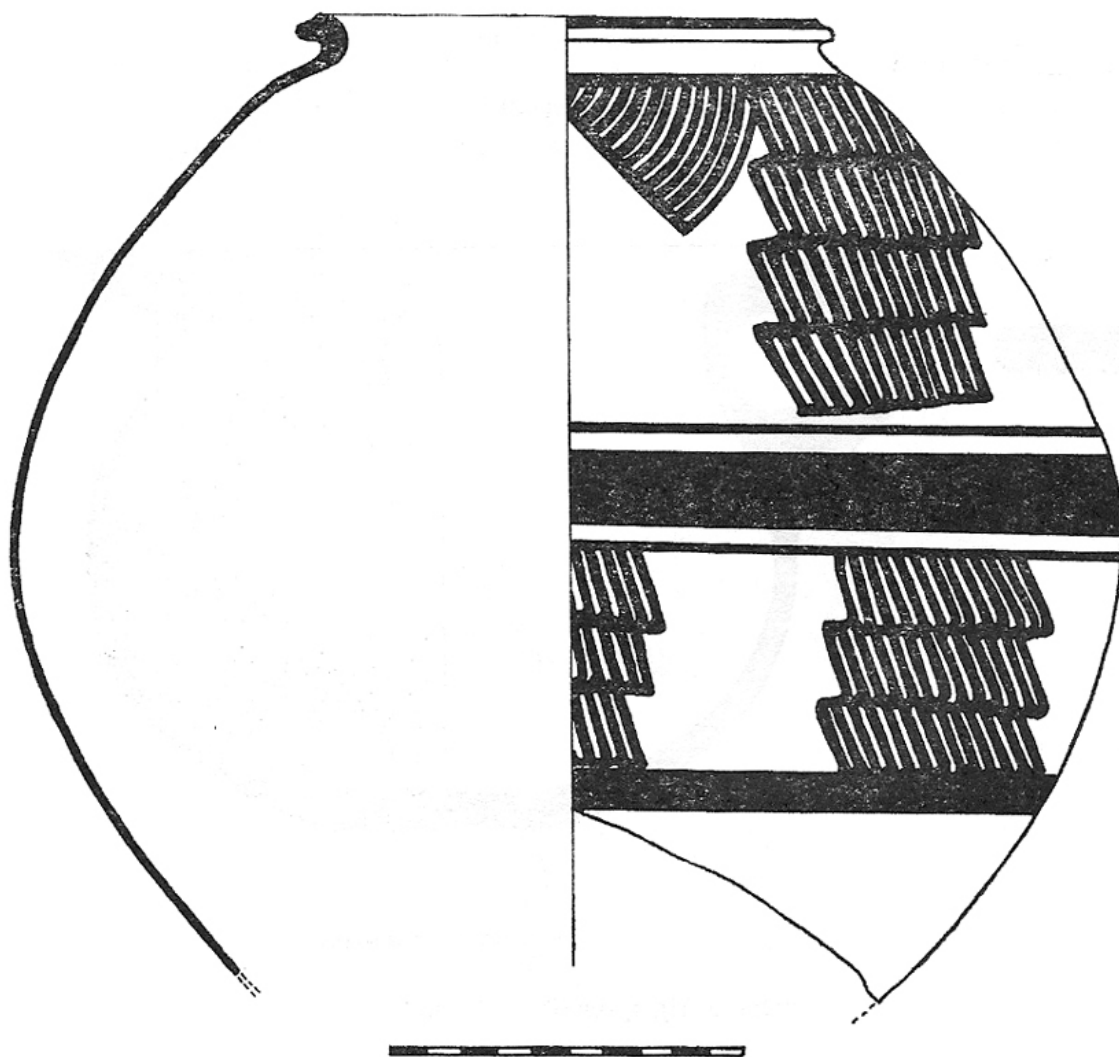

Figura 20

portants, tant per la seva extensió, —veritables poblats—, com per la gran quantitat de materials trobats, són el poblats de Margalef, del terme de Torregrossa, i al tossal de l'Aliga, entre els termes de Juneda i de les Borges Blanques.

Els materials recuperats al tossal de l'Aliga són tots fruit de prospeccions, a diferència dels materials del poblats de Margalef, que provenen, a més de prospeccions, d'excavacions oficials i cates que han afectat a diferents indrets del poblats, les quals ens han donat una idea de com seria aquest poblats. Sembla que tindria un carrer central que va d'Est a Oest, amb cases a les dues bandes, així com també als vessants del tossal. La manca d'aigua prop del poblats ens fa suposar que a l'inici del carrer o molt prop hi ha la cisterna que abastiria d'aigua el poblats. També les excavacions han posat al descobert, a més de les cases, —que eren de pedra, la base, i les toves, la continuació fins a la teulada—, ceràmiques de diferents tipus, eines de treball i de guerra, de ferro, així com forns casolans i molins de fer farina (*figures n.º 20 i 21*).

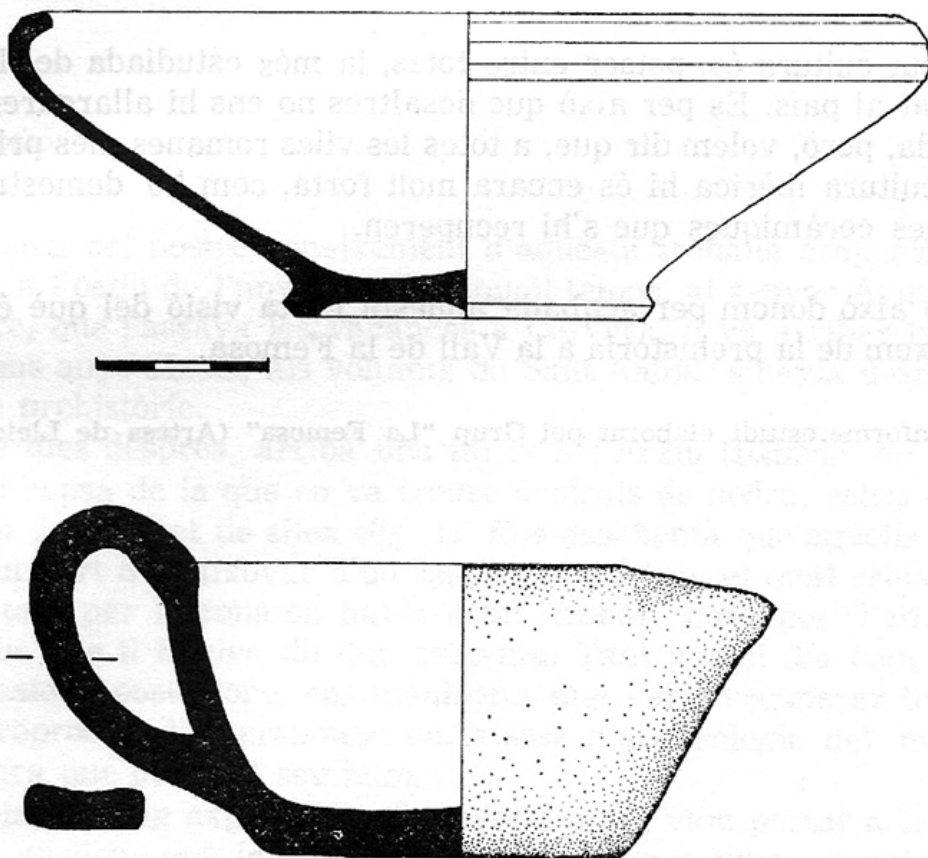

Figura 21

Dels materials del poblats de Margalef s'han publicat diferents estudis que cal assenyalar:

E. JUNYENT. — *Los materiales del poblado ibérico de Margalef, en Torregrossa, Lleida*. PYRENAE VIII, Barcelona, 1972, pàgines 89 a 132.

E. JUNYENT. — *Cerámica barnizada de negro del poblado ibérico de Margalef, en Torregrossa, Lleida*. Miscelánea Arqueológica de Ampurias, Barcelona, 1974, pàgines 379 a 396.

També hi ha materials de Margalef en estudis més amplis:

M. E. SANAHUJA. — *Instrumental de hierro agrícola e industrial de la época ibérico-romana en Cataluña*. Pyrenae VII, Barcelona, 1971, pàgines 61 a 116.

M. CURA-MORERA. — *Acerca de unas cerámicas grises con decoración estampillada en la Cataluña preromana*. Pyrene VII, Barcelona, 1971, pàgines 47 a 60.

Aquesta cultura és, potser entre totes, la més estudiada de les que han arrelat al país. Es per això que nosaltres no ens hi allargarem més. De passada, però, volem dir que, a totes les viles romanes més primerenques, la cultura ibèrica hi és encara molt forta, com ho demostren les magnífiques ceràmiques que s'hi recuperen.

I amb això donem per acabada aquesta curta visió del què és o del que coneixem de la prehistòria a la Vall de la Femosa.

Informe-estudi elaborat pel Grup "La Femosa" (Artesa de Lleida)

Index

	<u>Pàgina</u>
Mapa arqueològic de la Vall de La Femosa [91]	7
<i>Informe-estudi elaborat pel Grup</i>	
<i>«La Femosa» (Artesa de Lleida)</i>	
El Sepulcre de Fossa de la Font de la Padruella (La Segarra) [113]	29
<i>Josep M.ª Llobet i Portella</i>	
Notícia arqueològica de la tomba de les Roques [119]	35
<i>S. Palau</i>	
Notes històriques sobre el Municipium Sigarrensis [123]	39
<i>Jordi Pons i Sala</i>	

Grup d'Intercanvis de Recerques de les Terres Lleidatanes
